

ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹՅԱՆ ԴԻՎԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒՄՆԵՐԸ XII ԴԱՐԻ 80-ԱԿԱՆ ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵՍԵՐԻՆ

ՎԱՀԱՆ ՏԵՐ-ՂԵՎՈՆԴՅԱՆ

Հոգվածի նպատակն է վերլուծել Կիլիկյան Հայաստանի արտաքին քաղաքականությունը XII դարի 80-ական թթ. կեսերին ժամանակի հզոր քաղաքական ուժերի հետ հարաբերություններում, երբ դիվանագիտության ասպարեզում առաջատար դեր էր խաղում Հայոց կաթողիկոսությունը Գրիգոր Դ Տղա հայրապետի առաջնորդությամբ:

Քանայի բաներ – Ռուբինյան իշխանապետություն, Բյուզանդական կայսրություն, Հռոմի կաթոլիկ եկեղեցի, Եգիպտոսի Ալյուբյան սուլթանություն, Գրիգոր Դ Տղա, Ռուբեն Գ, Իսահակ II Անգեղոս, Ղուկիոս III, Սալահ ալ-Դին:

XII դ. 80-ական թվականների կեսերին Ռուբինյան իշխանապետությունը և նրան ամեն կերպ սատարող Ամենայն հայոց կաթողիկոսությունը, որն այդ ժամանակ գտնվում էր Հռոմկլայում, որդեգրեցին բազմավեկտոր արտաքին քաղաքականություն, որում հատկապես նշանակալից էր Գրիգոր Դ Տղա (1173-1193) կաթողիկոսի դերը: Քննության առարկա ժամանակահատվածը, մասնավորապես 1185-1186 թթ. աչքի ընկան հայ եկեղեցական դիվանագիտության նկատելի ակտիվացմամբ, ինչը, ի թիվս այլ գործոնների, պայմանավորված է նաև Անտիոքի իշխանի կողմից Ռուբինյան իշխան Ռուբեն Գ-ի (1175-1187) 1185 թ. բանտարգելությամբ, որը շարունակվեց մինչև 1187 թ.: Ճիշտ է, այդ ընթացքում Կիլիկյան իշխանապետությունը գլխավորում էր Ռուբեն Գ-ի եղբայր Լևոնը, սակայն նրա իշխանությունն ուներ ոչ այնքան իրավական (de jure), որքան փաստացի (de facto) բնույթ:

Ինչպես հայտնի է, Կիլիկիայի հայկական իշխանատոհմերից Հեթումյանների դրդմամբ Անտիոքի լատին իշխանության առաջնորդ Բոհեմունդ III-ը (1163-1201) 1185 թ. նենգաբար ձերբակալեց Ռուբեն Գ-ին՝ այդպիսով ծանր կացության մեջ դնելով թշնամական պետություններով շրջապատված Կիլիկյան Հայաստանը: Ստեղծված դժվարագույն կացությունից ելք գտնելու մղումով Գրիգոր Դ Տղան բանակցությունների մեջ մտավ միմյանց հակադիր աշխարհաքաղաքական երեք բևեռների՝ Բյուզանդական կայսրության, Հռոմի կաթոլիկ եկեղեցու և Եգիպտոսի Ալյուբյան սուլթանության հետ:

Թեև երկու կողմերին հայոց հայրապետի հղած հարցերի զգալի մասն ուներ եկեղեցական բնույթ, սակայն այլևս ապացուցման կարիք չունի այն թե-

զը, որ ինչպես հայ-բյուզանդական, այնպես էլ Հռոմի պապական աթոռի հետ Հայոց եկեղեցու հարաբերությունները, հատկապես XII դ. երկրորդ կեսին և Կիլիկիայի հայկական թագավորության գոյության հետագա ընթացքում, ունեցել են առավելապես հենց քաղաքական հետնախորք¹:

Այս տեսանկյունից չափազանց հետաքրքրական են Հռոմի պապի և Բյուզանդիայի կայսեր հետ Գրիգոր Դ Տղայի վարած բանակցությունները, որոնք ուղեկցվում էին փոխադարձ նամակագրությամբ:

Հակառակ պատմագիտության մեջ ընդունված տեսակետի, թե հայ-բյուզանդական հարաբերությունները Հռոմկլայի 1178 թ. եկեղեցական ժողովից հետո գրեթե դադարել էին², Հ. Բարթիկյանը, նկատի առնելով 1180-ական թթ. կեսերին և հետագայում հայ և բյուզանդական աշխարհիկ ու հոգևոր իշխանությունների միջև գոյություն ունեցած նամակագրությունը, հիմնավորապես ցույց տվեց, որ այդ փոխառնչությունները ոչ միայն չեն դադարել, այլև ունեցել են ուշագրավ դրսևորումներ³: Խնդրո առարկա ժամանակահատվածի տեսանկյունից չափազանց հետաքրքրական է Բյուզանդիայի ինքնակալ Իսահակ II Անգելոսի (1185-1195) 1185/1186 թվակիր նամակը Գրիգոր Դ Տղային, որը կայսեր պատասխանն է հայոց հայրապետին⁴: Անգելոսի նամակից տեղեկանում ենք, որ Գրիգոր Տղան նրան հղել է երկու նամակ, մեկը՝ հայերեն, իսկ մյուսը՝ արաբերեն, այն դեպքում, երբ առանց որևէ դժվարության նամակները կարող էին գրվել հունարեն⁵: Իսահակ II Անգելոսին դիմելու դրդապատճառը Բյուզանդիայի տարածքում ապրող հայերի նկատմամբ նրա հարուցած հալածանքներին վերջ դնելն էր: Սակայն կայսրը, ինչպես դժվար չէ մակա-

¹ Հայ-բյուզանդական եկեղեցական հարաբերությունների քաղաքական նշանակության մասին տե՛ս **Բարթիկյան Հ.**, Կիլիկյան Հայաստանի և Բյուզանդական կայսրության եկեղեցական փոխհարաբերությունները և դրանց քաղաքական ծալքերը, «Հայ-բյուզանդական հետազոտություններ», հ. Ա, Երևան, 2002, էջ 639-653:

² **Օրմանեան Մ.**, Ազգապատում. Հայ ուղղափառ եկեղեցւոյ անցքերը սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը յարակից ազգային պարագաներով պատմուած, հ. Ա, Ս. Էջմիածին, 2001, սյունակ 1734:

³ Տե՛ս **Բարթիկյան Հ.**, Իսահակ Անգելոս կայսեր պատասխան նամակը հայոց կաթողիկոս Գրիգոր Տղային, «Հայ-բյուզանդական հետազոտություններ», հ. Ա, Երևան, 2002, էջ 182, նույնի՝ Նոր նյութեր Կիլիկիայի հայկական պետության և Բյուզանդիայի փոխհարաբերությունների մասին, «Հայ-բյուզանդական հետազոտություններ», հ. Ա, Երևան, 2002, էջ 29-39:

⁴ Նամակի բովանդակությունը տե՛ս **Բարթիկյան Հ.**, Իսահակ Անգելոս կայսեր պատասխան նամակը հայոց կաթողիկոս Գրիգոր Տղային, էջ 181-186:

⁵ Տե՛ս նույն տեղում, էջ 182:

բերել Վարդան վարդապետի հաղորդումից, չի անսացել Հայոց հայրապետի դիմումին՝ շարունակելով դավանափոխության պարտադրանքը⁶: Արդյունքի չհասնելով՝ Գրիգոր Դ Տղան վճռում է դիմել Հռոմի պապ Ղուկիոս III-ին (1181–1185)՝ որպես Իսահակ Անգելոսին հակակշիռ. «Առաքել և նոյն պատրիարք (Գրիգոր Դ Տղան – Վ. Տ-Ղ.) եպիսկոպոս մի Գրիգոր անուն ի Պապն Հռոմայ վասն վտանգին, որ ի Յունաց կրէին Հայք»⁷: Հունադավան եկեղեցու հետ թշնամական հարաբերությունների մեջ գտնվող Հռոմի պապական աթոռին խիստ ցանկալի պետք է լիներ Հայոց հայրապետի դիմումը և պատեհ առիթ եկեղեցիների միության հարցը բարձրացնելու: Սակայն Պապն իր հերթին քաջ գիտակցում էր, որ առնվազն սխալ կլիներ ստեղծված պայմաններում, երբ միջերկրածովյան ավազանում խաչակրաց իշխանություններին լոջորեն սպառնում էին տարածաշրջանի մուսուլմանական երկրները, անմիջապես բարձրացնել Հայոց և լատին եկեղեցիների միության հարցը: Ուստի նա, դիվանագիտորեն շրջանցելով երկու եկեղեցիների միջև առկա դավանաբանական տարբերությունները, առաջարկում է մի քանի փոփոխություն կատարել Հայոց եկեղեցու ծիսակարգում⁸:

Վերադառնալով Իսահակ II Անգելոսի նամակին՝ նշենք, որ դրանից տեղեկանում ենք, որ Գրիգոր Դ Տղան ցանկություն է հայտնել մեկնել Կոստանդնուպոլիս և ի վերջո միություն հաստատել Հայոց և հունադավան եկեղեցիների միջև. «Այդ երկու նամակով մի բան հայտնեցիր, - դիմելով Գրիգոր Դ Տղային՝ գրում է կայսրը, - որ վառվում է քո սիրտը մեզ հետ միանալու սիրով, որ շատ ուրախ ես այդ առթիվ: Քո սիրո, խաղաղասիրության և միաբանության մասին վկայում է նախ և առաջ այն, որ դու քո վրա ես վերցնում այնքան երկար ճանապարհ կտրելով անձամբ մեր, խաղաղություն ավետողներին ոտքին գալու հոգնությունը, բանակցություններ վարելու մեզ հետ...»⁹: Սակայն ինչպես գիտենք, հայրապետն այդպես էլ չմեկնեց Բյուզանդիայի մայրաքաղաք: Որպես հայոց կաթողիկոսների՝ Կոստանդնուպոլիս մեկնելուց հրաժարվելու պատճառ պատմագիտության մեջ արդարացիորեն մատնացույց է արվել քաղկեդոնա-

⁶ Տե՛ս Հաւաքումն պատմութեան Վարդանայ վարդապետի լուսաբանեալ, Վենետիկ, 1862, էջ 133, 134:

⁷ Նույն տեղում, էջ 134:

⁸ Տե՛ս Վարդանյան Վ., Գրիգոր Դ Տղա հայրապետը ժամանակի դավանական ու քաղաքական խաչուղիներում, «Էջմիածին», 2005, թիվ է-Ը, էջ 88:

⁹ Բարթիկյան Հ., Իսահակ Անգելոս կայսեր պատասխան նամակը հայոց կաթողիկոս Գրիգոր Տղային, էջ 183:

կանությանը հարելու հնարավոր մեղադրանքը, որից ամեն կերպ խուսափել են Հայոց եկեղեցու առաջնորդները: Ինչպես հայտնի է, այդ պատճառաբանությամբ էր Հովհաննես Ե Դրասխանակերտցին (898-929), կազմակերպելով հանդերձ Աշոտ Բ Երկաթի (914-928) այցը Կոստանդնուպոլիս, հրաժարվել այնտեղ մեկնելուց¹⁰: Իհարկե, Բյուզանդիայի մայրաքաղաք Գրիգոր Դ Տղայի չմեկնելու հիմնական պատճառը ևս հնարավոր մեղադրանքներից ու քաղկեդոնականություն ընդունելու պարտադրանքից խուսափելն էր, սակայն Իսահակ Անգեղոս կայսեր պատասխան նամակի վերջում առկա տեղեկությունը թույլ է տալիս թեականորեն պնդել, որ կար Կոստանդնուպոլիս հայրապետի չգնալու մեկ այլ, թերևս, ոչ պակաս կարևոր դրդապատճառ: Կայսրը վստահ լինելով, որ Գրիգոր Տղան ժամանելու է Կոստանդնուպոլիս, նրա անվտանգությունն ապահովելու նպատակով դիմել էր Իկոնիայի և Եգիպտոսի սուլթաններին. «Թագավորությունս պատվականությանդ ուղին մաքրել է ամեն մի խոչընդոտից և հայտնել ազնվագույն սուլթաններին՝ թե՛ Իկոնիայի և թե՛ Եգիպտոսի, որպեսզի քեզ ենթակա երկիրը անվնաս պահպանվի, և դու առանց դժվարության անցնես քո մարդկանց հետ միասին, ուղևորվելով դեպի իմ թագավորությունը»¹¹, - կարդում ենք նամակում: Կաթողիկոսի անվտանգությունն ապահովելու համար, թերևս, բավարար էր դիմել միայն Իկոնիայի սուլթանին այն պարզ պատճառով, որ Կիլիկիայից Կոստանդնուպոլիս տանող ճանապարհին անցնում էր սելջուկյան սուլթանության տարածքով: Իհարկե, կաթողիկոսանիստ Հռոմկլան գտնվում էր Այյուբյան սուլթանությունում, և այդ-

¹⁰ «Իսկ իմ չուեալ գնացի ի գաւառն Դերձան. և ամսօրեայ ատուրս ինչ ի նմա զետեղեալ՝ թէ՛ պետև ստեպ ստեպ հրաւիրակն կոչէր սիրալիր կամօք երթալ ի պալատն առ Կայսր, սակայն ես ոչ կամեցայ. զմտաւ ածեալ թէ՛ գուցէ գտցի ոք և ընդ ակամբ հայեցի զանդ երթալն իմ ի Քաղկեդոնիտոսն յարակցել ինձ համարեալ: Եւ ապա այսպէս ոչ կամեցայ գնալ ի գայթակղութիւն մտաց տկարաց» (Յովհաննու Կաթողիկոսի Դրասխանակերտցոյ Պատմութիւն Հայոց, Թիֆլիս, 1912, էջ 286): Ի պատասխան Բյուզանդիայի Մորիկ կայսեր (582-602) հրավերին՝ մասնակցելու Կոստանդնուպոլսում կայանալիք եկեղեցական ժողովին՝ Մովսէս Բ Եղիվարդեցի (574-604) կաթողիկոսն ասել է. «չեմ անցնի Ազատ գետը, չեմ ուտի փռան հացը և չեմ խմի ջրախառն տաք գինի» (**Բարթիկյան Հ.**, «Narratio de rebus Armeniae», հունարեն թարգմանությամբ մեզ հասած մի հայ-քաղկեդոնական սկզբնաղբյուր, «Հայ-բյուզանդական հետազոտություններ», հ. Ա, էջ 107): Պարսկա-բյուզանդական 591 թ. պայմանագրով Ազատ գետը դարձել էր երկու տերությունների սահման: Հայոց կաթողիկոսի նշած «փռան հացն» ու «գինին» խորհրդանշում էին հունադավան եկեղեցում կիրառվող հաղորդության հացն ու ջրախառն գինին:

¹¹ **Բարթիկյան Հ.**, Իսահակ Անգեղոս կայսեր պատասխան նամակը հայոց կաթողիկոս Գրիգոր Տղային, էջ 186:

պիսով կարծես կար Եգիպտոսի Այյուբյան սուլթանին դիմելու անհրաժեշտություն, բայց մյուս կողմից Հայոց հայրապետը, ինչպես նախկինում, այնպես էլ հետագայում առանց խոչընդոտի կարողանում էր մեկնել Ռուբինյան իշխանապետություն¹²: Դա նշանակում է, որ դեպի Կոստանդնուպոլիս Գրիգոր Դ Տղայի ուղևորության անվտանգությունն ապահովելու համար Եգիպտոսի Այյուբյան սուլթանին դիմելու անհրաժեշտություն չկար: Այս դեպքում սխալված չենք լինի պնդելու, որ Իսահակ II Անգելոսը, Այյուբյան սուլթանին հայ-բյուզանդական եկեղեցական բանակցությունների մասին տեղեկացնելով, փորձել է սեպ խրել տակավին 1180 թ. հաշտության պայմանագիր կնքած Եգիպտոսի Այյուբյան սուլթանության և Ռուբինյան իշխանապետության միջև, ծանր կացության մեջ դնել վերջինիս՝ ստիպելով դիմել Բյուզանդիայի օգնությանը¹³: Անտարակոյս, հայկական կողմը գերադասել է բանակցությունները վարել հույժ գաղտնի պայմաններում, քանզի Այյուբյան տիրակալ Սալահ ալ-Դինի (1171-1193) հետ հաշտություն կնքած Ռուբինյան իշխանապետության համար խիստ բացասական հետևանքներ կարող էր ունենալ դրանց մասին սուլթանի իմացությունը:

Կոստանդնուպոլիս չմեկնելու և այդպիսով եկեղեցիների միության շուրջ բանակցություններն առժամանակ դադարեցնելու որոշումը խիստ կշռադատված քայլ էր Հայոց հայրապետի կողմից, և ինչպես հետագա իրադարձությունները ցույց տվեցին, այդպիսով առժամանակ չեզոքացվեց Այյուբյան սուլթանության հնարավոր թշնամանքը Ռուբինյան իշխանապետության հանդեպ: Այս տեսակետը հաստատվում է Գրիգոր Դ Տղայի կողմից 1185/1186 թթ. Եգիպտոս առաքված պատվիրակությամբ, որի մասին խիստ ուշագրավ տեղեկություն է հաղորդում XII-XIII դդ. դպտի հեղինակ Աբու ալ-Մաքարիմը¹⁴՝ գրելով. «[Այդ

¹² Տակավին 1190 թ. Սրբազան Հռոմեական կայսրության ինքնակալ Ֆրիդրիխ I Բարբարոսային (1152-1190) դիմավորելու համար Լևոն Բ իշխանն (1187-1198) ուղարկեց հենց Գրիգոր Դ Տղային, որը Հռոմկլայից ժամանել էր Ռուբինյան իշխանապետություն:

¹³ Հայտնի է, որ եկեղեցիների միության շուրջ հայ-բյուզանդական բանակցություններն ընթացել են գաղտնիության պայմաններում, դրանցից գրեթե անտեղյակ են եղել հայ հասարակության՝ քաղաքականությունից ու դիվանագիտությունից հեռու կանգնած շրջանակները (տե՛ս **Բարթիկյան Հ.**, Կիլիկյան Հայաստանի և Բյուզանդական կայսրության եկեղեցական փոխհարաբերությունները և դրանց քաղաքական ծալքերը, էջ 643):

¹⁴ Երկը երկար ժամանակ՝ 1895 թ. Բ. Իվերթսի խմբագրությունից և անգլերեն թարգմանական հրատարակությունից (տե՛ս հաջորդ ծնթ.) ի վեր, վերագրվել է Աբու Սահի (կամ Աբու Սալիհ Հայ) անունով մի հեղինակի: Սակայն երկի հետագա ուսումնասիրությունները և աշխարհի գրադարաններում նոր գրչագրերի հայտնաբերումն աստիճանաբար ապացուցել են, որ Աբու Սալիհը պարզապես եղել է երկի ձեռագրերից մեկի սեփա-

Ժամանակ] մի եպիսկոպոս եկավ հայոց երկրից՝ երեք քահանաների ուղեկցությամբ, ովքեր ուղարկված էին հայոց թագավորի և պատրիարքի կողմից: Նա երկու ուղերձ էր բերել նրանցից, ինչպես նաև ևս երկու նամակ, որոնցից մեկը ալ-Մալիք Սալահ ալ-Դինից, մյուսը՝ ալ-Մալիք Սայֆ ալ-Դին Աբու Բաքրից՝ նրա եղբորից՝ ուղղված ալ-Մալիք Թակի ալ-Դինին: [Վերջիններս իրենց նամակներում] հորդորում էին, որ եպիսկոպոսը պետք է պատվի արժանանա, և որ հայկական երկու եկեղեցիները՝ ալ-Չուիրան և ալ-Բուսթանը, պետք է նրան հանձնվեն»¹⁵, - գրում է հեղինակը: Անկախ պատվիրակության արձանագրած արդյունքից, որի մասին կնշվի ստորև, արձանագրենք կարևոր մի հանգամանք. կաթողիկոսի բանագնացներն իրենց հետ տանում էին Սալահ ալ-Դինի բարեխոսական նամակը՝ ուղղված ալ-Մալիք Թակի ալ-Դինին: Դա նշանակում է, որ 1180 թ. Ռուբեն Գ-ի և Սալահ ալ-Դինի միջև հաստատված հաշտությունը լիովին պահպանվում էր: Պարզ է, որ Այյուբյան սուլթանը վճռել էր մեղմացնել Եգիպտոսի հայության նկատմամբ իր երբեմնի թշնամական վերաբերմունքը: Այդ հարցում, անշուշտ, շոշափելի էին հաշտության պայմանագրին հաջորդող հնգամյակում Գրիգոր Դ Տղայի դիվանագիտական ջանքերը, որոնց առհավատյա պետք է համարել Սալահ ալ-Դինի և ալ-Մալիք Սայֆ ալ-Դին Աբու Բաքրի՝ Հայոց հայրապետի բանագնացներին ուղեկցող նամակներ տրամադրելը: Վերոբերյալ քաղվածքից պարզվում է, որ կաթողիկոսի բանագնաց եպիսկոպոսին չի հաջողվել դրական արդյունքի հասնել, սակայն խնդրո առարկա թեմայի քննության տեսանկյունից առավել կարևոր

կանատերը: Մյուս ձեռագրերում, որոնք ավելի ամբողջական են, երկի հեղինակ է նշված Աբու ալ-Մաքարիմ անունով մի ղափ: Տե՛ս **Hacken C. T.** The description of Antioch in Abū al-Makārim's History of the Churches and Monasteries of Egypt and some neighboring countries, East and West in the medieval eastern Mediterranean. I. Antioch from the Byzantine reconquest until the end of the crusader principality. Ed. by K. Ciggaar and M. Metcalf. Leuven, 2006, p. 185-216 և հատկապես **Heijer J. D., Pilette P.** History of the Churches and the Monasteries of Egypt, Christian-Muslim relations. A Bibliographical History. Vol. 4 (1200-1350). Ed. by D. Thomas and A. Malett, E.J., Brill. Leiden-Boston, 2012, p. 983-988:

¹⁵ Տե՛ս The Churches and Monasteries and some neighboring countries attributed to **Abū Ṣāliḥ The Armenian**, p. 10 (անգլերեն թարգմանությունը) և էջ 7 (արաբերեն բնագիրը): Այս հրատարակությունից հատվածական թարգմանություն է կատարել Ղ. Ալիշանը (տե՛ս **Ալիշան Ղ.**, Աբուսահլ Հայ, Պատմություն եկեղեցեաց եւ վանօրէից Եգիպտոսի, Վենետիկ, 1933, էջ 30): 1984 թ. ղափի եպիսկոպոս Սամուիլը պահպանված ձեռագրերի հիման վրա ձեռնարկել է երկի ամբողջական հրատարակությունը (4 հատորով): Մեզ հետաքրքրող հատվածը տե՛ս **Abū al-Makārim**, v. II, էջ 5:

էր Սալահ ալ-Դինի դրական վերաբերմունքը, ինչը հուշում է, որ Ռուբինյան իշխանապետություն-Այյուբյաններ հարաբերություններում պահպանվել էր 1180 թ. հաշտությամբ հաստատված խաղաղությունը: Վերջինիս պահպանումն առավել ամրապնդում էր Ռուբինյան իշխանապետության դիրքերն Անտիոքի դքսության հետ հակամարտությունում: Սալահ ալ-Դինի հետ Գրիգոր Դ Տղայի նամակագրական կապը, որն ամենևին չսահմանափակվեց վերոբերյալ դրվագով, հույժ կարևոր նշանակություն ունեցավ Կիլիկյան Հայաստանի անվտանգության տեսանկյունից, քանզի ոչ ամբողջությամբ, սակայն ինչ-որ չափով հնարավորություն էր տալիս խուսանավելու խաչակրաց պետություններ-Այյուբյան սուլթանություն ռազմական հակամարտությունում, որում կամա թե ակամա ներքաշված էր նաև Ռուբինյան իշխանապետությունը:

ДИПЛОМАТИЧЕСКИЕ ШАГИ АРМЯНСКОГО КАТОЛИКОСАТА В СЕРЕДИНЕ 80-ЫХ ГОДОВ XII СТОЛЕТИЯ

БААН ТЕР-ГЕВОНДЯН

В середине 80-ых годов XII столетия армянский католикосат, под предводительством Григора IV Отрока, заметно активизировал отношения с тремя конфликтующими между собой влиятельными политическими силами того времени: Византийской империей, Римской католической церковью и Египетским султанатом Аййюбидов. Благодаря дипломатическим усилиям католикоса в течение этого периода стало возможным обеспечение полной безопасности Киликийского армянского княжества, равно как и сохранение хороших взаимоотношений с Византийской империей, Римским Папским престолом и Аййюбидским султанатом.

Ключевые слова - Византийская империя, Римская католическая церковь, Египетский султанат Аййюбидов, Григор IV Отрок.

THE DIPLOMATIC EFFORTS OF THE ARMENIAN CATHOLICOSATE DURING THE MID-80s OF THE 12th CENTURY

VAHAN TER-GHEVONDIAN

This article is to analyze the foreign policy of Cilician Armenia consisting with the policy of the dominant political powers of that time, the Byzantine Empire, the Holy See of Rome as well as the Ayyubid sultanate in the 80s of the XII century. The Armenians were able to secure their rule over Cilicia by maintaining positive relations with all the three political powers through diplomatic efforts of the Armenian Catholicosate headed by Grigor D'Elia's patriarch who had a leading role in that period.

Key words – The Rubinyan dynasty rule, Byzantine Empire, Holy See of Rome, Ayyubid sultanate of Egypt, Grigor D'Egha, Ruben G, Isaac II Angels, Luke III, Salah al-Din.